

L'Anella Verda de Berga¹

Kajol Escútia Viladrich

Introducció

El treball “Projecte d'Anella Verda de Berga” és una proposta de delimitació d'uns espais al voltant de la ciutat de Berga que configuraran allò que en molts llocs s'ha anomenat Anella Verda. L'objectiu d'aquesta Anella Verda és propiciar i facilitar que la gent pugui gaudir de la natura que l'envolta, que es recuperin, valorin i es conservin els elements naturals i històrics d'aquests espais i que això impliqui un increment en el respecte al nostre patrimoni. Alhora pretén poder contribuir a aconseguir un canvi de mentalitat en el concepte de ciutat de manera que hi hagi una major conscienciació de la importància dels espais verds que l'envolten.

El treball té cinc apartats principals. El primer tracta breument la situació geogràfica i històrica de Berga. En el segon es fa referència als pioners en la nova idea d'entendre l'espai urbà i natural, unes idees que van ser revolucionàries en el seu temps i que tornen a ser-ho ara. En el tercer apartat es fa una descripció de l'itinerari proposat que relliga aquest espai perimetral de la ciutat, dels radials que ens hi porten i dels trams que el configuren. El quart apartat del treball fa un repàs dels elements d'interès patrimonial que es troben en aquest espai, principalment els presents en els punts per on passa l'itinerari. I el cinquè i últim apartat fa una valoració dels radials i dels trams tot indicant quin és el seu estat actual i presentant propostes de millora.

1. L'autora obtingué el premi Joan Palau Vera, per a treballs de recerca d'estudiants de batxillerat, atorgat per la Societat Catalana de Geografia, en l'edició corresponent al 2016.

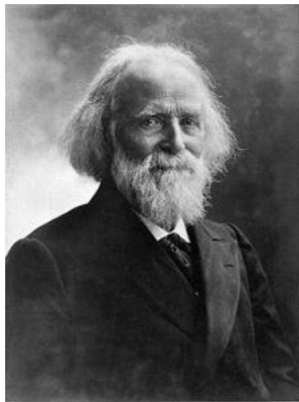
Anella verda: un vell concepte revolucionari

Una Anella Verda és un espai “natural”, principalment agroforestal, que, al voltant d'un espai urbà, relliga tota una sèrie de punts d'interès històric, cultural, natural, paisatgístic i/o geogràfic i que, correctament condicionat, permet a tots els ciutadans gaudir-ne.

Dos exemples d'Anella Verda a Catalunya propers a Berga són l'Anella Verda de Manresa i l'Anella Verda de Vic. En el cas de Manresa, l'Anella Verda consta de diversos espais que envolten la ciutat però que no estan connectats entre ells, mentre que la de Vic és un espai circular que envolta tota la ciutat.

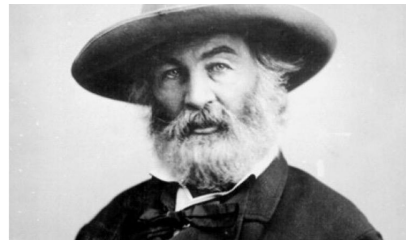
Les anelles verdes han anat apareixen darrerament en ciutats del nostre país però no és un concepte nou. Ja fa més d'un segle que arquitectes i urbanistes es van plantejar la necessitat de dotar l'espai urbà d'elements naturals i d'apropar així l'espai urbà a l'espai rural. Les seves bases històriques ja van ser establertes a finals del segle XIX.

El concepte de “Ciutat Jardí” fou introduït per primera vegada per Élisée Reclus (1830-1905), escriptor, geògraf i anarquista francès, membre de la Primera Internacional. Reclus va ser un amant de la terra i la natura en conjunt i alhora un observador que estudiava la relació de la natura amb els éssers humans. Per a ell els homes havien de prestar atenció a la natura perquè així es podia extreure d'ella unes lliçons importants per a la vida. La idea principal d'Élisée Reclus va ser la renovació de l'urbanisme, les relacions entre la societat i el medi ambient, la idea d'un urbanisme ecològic... Uns dels qui portà aquestes idees de “Ciutat Jardí” a Catalunya va ser l'humanista utòpic Cebrià de Montoliu el qual durà a terme la nova planificació del territori i serà el màxim precursor de l'ecologisme a casa nostra. Va endegar

Élisée Reclus

importantes iniciatives per donar a conèixer el que ell anomenava la Ciència Cívica. Segons Montoliu, el model que se'n deriva de la idea de “Ciutat Jardí” és l'únic capaç de superar les limitacions de la gran ciutat, les seves dificultats per la mobilitat intensa, el caos estètic i la pol·lució visual que genera. Cebrià de Montoliu volia promoure el desenvolupament i la reforma de les poblacions segons plans racionals i metòdics que n'asseguessin la higiene, la bellesa i l'eficiència com a instruments de progrés social i econòmic. Això el portarà a idealitzar a cada ciutat un espai verd per poder observar les accions i les reaccions del territori, fent així que les persones imprescindiblement accedissin al coneixement del medi natural i de

Cebrià de Montoliu

la regió, el que anomenem actualment “nova cultura del territori”. Montoliu farà aquesta proposta de la nova planificació de les ciutats a Catalunya a través del llibre *Las modernas ciudades y sus problemas* escrit l'any 1913 amb l'objectiu principal de descentralitzar l'aglomeració urbana i reintegrar el treball humà dins de la natura, aconseguir una cooperació integral i lluitar per la protecció del paisatge urbà. Tots aquests objectius que tenia Montoliu en ment crearien un nou urbanisme cívic alternatiu.

És en aquesta línia que s'ha plantejat aquest projecte, en la recerca d'una ciutat més amable, més autònoma des de molts punts de vista: més autònoma en recursos pedagògics, en recursos de lleure, en recursos alimentaris... El concepte d'Anella Verda no és només la delimitació d'un espai, és una proposta sobre la ciutat que volem en el futur. És, també, una proposta d'autorespecte, d'adonar-nos dels valors que ens envolten i de crear actituds que facin que perdurin.

És igualment interessant intentar que l'Anella Verda sigui vista d'una manera activa i de forma positiva per part de tota la societat, on els habitants tinguin interès a col·laborar en el seu disseny, a fer noves propostes, a participar de forma activa i voluntària en les activitats proposades, empenyent i aportant noves idees que permetin anar-la millorant amb el pas del temps. És a dir, hauria de ser un projecte dinàmic, viu, participatiu.

En resum, podem definir el concepte d'Anella Verda de la següent manera: un espai d'identificació i d'autoestima de la ciutat on és possible poder promocionar i reconèixer els valors d'un municipi i del seu entorn proper. Alhora és un espai de lleure, educatiu, on poder realitzar activitats esportives, i, en definitiva, un espai que millora la qualitat de vida i salut dels ciutadans i dels pobles veïns potenciant el desplaçament a peu o amb bicicleta.

Objectius i metodologia

En aquest estudi sobre l'Anella Verda de Berga els objectius a assolir han estat els següents:

- 1- Preservar, potenciar i difondre els valors patrimonials, paisatgístics i socials de Berga de forma participativa i activa.
- 2- Conservar i recuperar el patrimoni natural i cultural que té la ciutat de Berga, revaloritzant espais desconeguts donant-los a conèixer als ciutadans.
- 3- Promocionar els valors naturals, biològics i ambientals que li són singulars i propis a la ciutat de Berga.
- 4- Facilitar el coneixement del municipi de Berga i el seu entorn proper.
- 5- Proposar actuacions de manteniment d'aquests espais.

La metodologia que s'ha utilitzat ha consistit bàsicament en fer dues tasques: un treball bibliogràfic i un treball de camp.

Per una banda, s'ha fet recerca bibliogràfica llegint articles, revistes i llibres sobre el tema treballat i buscant a través de webs diferents anelles verdes existents. A més a més s'han fet entrevistes a persones especialitzades i coneixedores de la zona estudiada les quals han ofert molta informació per tal de redactar el marc teòric del treball en qüestió.

Per una altra banda s'ha realitzat un treball de camp que ha constatat de tres parts:

Analitzar el recorregut de l'Anella Verda de Manresa per tal d'observar com és, quina estructura segueix, per quins punts d'interès passa, com són els camins...

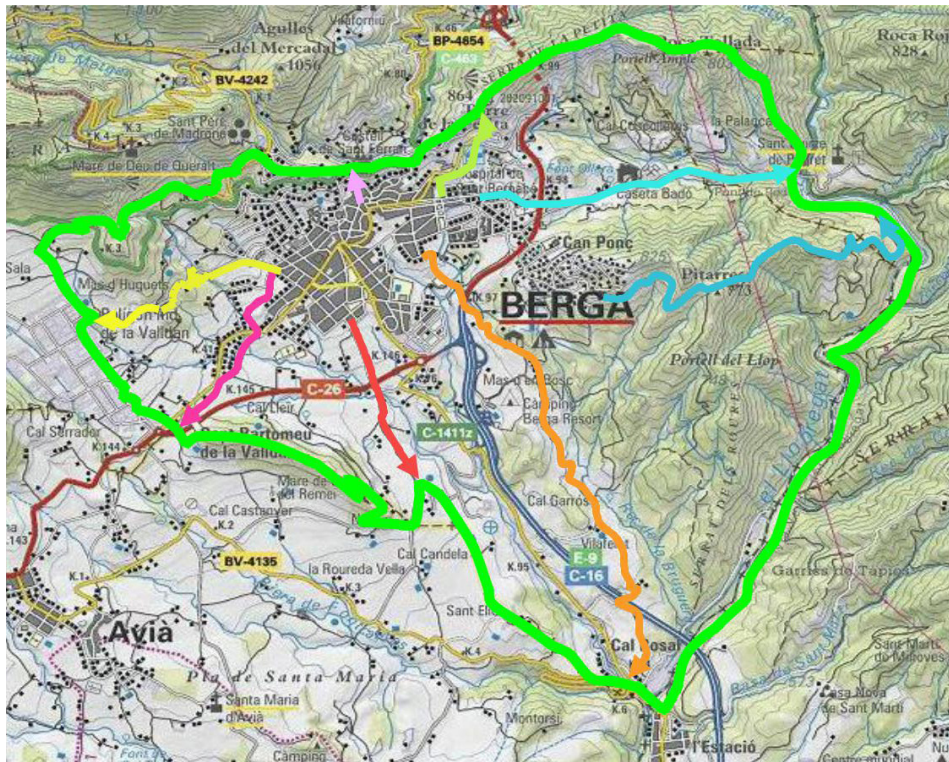
- Sortir a explorar i a examinar els espais que envolten a la ciutat de Berga, recorrent els seus camins i corriols per comprovar que eren camins interessants de fer; observar i valorar l'estat en què es troben aquests espais, imaginar l'ús futur que podien tenir... Gràcies a aquesta part s'han pogut treure conclusions sobre les millores i les noves actuacions que s'hi poden fer (condicions en què es troben els trams, quines coses de valor hi trobem...)
- Repetir el recorregut de l'Anella Verda de Berga més d'una vegada, fent atenció cada vegada en nous elements del trajecte. Vàries vegades s'ha fet el recorregut en companyia de persones coneixedores de temàtiques diverses que anaven indicant els punts més destacables de cada tram.

L'Anella Verda de Berga

Els espais que formen el que anomenarem Anella Verda de Berga queden clarament definits a partir d'una observació aèria de la zona. Així l'Anella Verda comprendrà els espais següents (esmentats des del nord i en sentit horari): serra de la Petita, Pedret, riu Llobregat, Cal Rosal, Sant Elies i serra de Noet, polígon de Berga, serrat de Fullaracs i castell de Berga. Són espais molt diversos que fan possible una gran diversitat d'ambients amb una gran biodiversitat. Al mateix temps tenen molts d'ells una càrrega històrica que ens ofereix la possibilitat de repassar alguns dels episodis més importants que ha viscut la vila de Berga a llarg del temps. L'itinerari que relliga aquests espais és, també, variable, però està pensat per a què pugui ser realitzat en la seva totalitat per una persona amb una preparació física normal. Hi ha trams, però, que seran més adequats (pel tipus de terreny, pel pendent...) per a persones amb mobilitat reduïda o per a bicicletes, per exemple.

Els radials

En aquesta Anella Verda s'han definit uns "radials" que són vials que des de la ciutat ens porten a l'Anella Verda perimetral i que formen part ells mateixos

Recorregut de l'Anella Verda i radials

de l'Anella Verda. Se n'han definit vuit, repartits de manera força equilibrada, fet que fa possible l'accés a l'Anella Verda des de qualsevol punt de la ciutat.

- El radial número 1 serà el camí ral de Manresa, és a dir, el que sortiria des de la Font del Ros i aniria fins a la creu de Pinya (1,3 km).
- El radial número 2 serà el que va cap a Sant Bartomeu de la Vall dan seguint el camí ral de Cardona (1,8 km).
- El radial número 3 serà el camí que puja des de la Llar de Berga passant per la casa de pagès Mas d'Huguets i arribant al Polígon Industrial (2,8 km).
- El radial número 4 serà el Trenacames que surt del carrer de Pinsania i que arriba el Castell de Berga (0,5 km).
- El radial 5 serà el que va a la Torre de la Petita passant per la plaça de Santa Magdalena (1,4 km).
- El radial 6 serà el que surt des dels bombers de Berga fins arribar al Pont de Pedret passant pel Camí de Mal Grau (2,4 km).
- El radial número 7 serà el que surt des de Casa en Ponç passant per la serra de Casa en Ponç i arribant al Pont de Pedret (3,3 km).

Vista de Berga des de Queralt

- El radial número 8 serà el que des de les “Dominiques” passa per la Casa de Vilaflet i arriba a Cal Rosal (3,8 km).

Aquests són els vuit radials que connectaran la ciutat amb l'Anella Verda. De ben segur que de radials n'hi poden haver molts més, però s'han intentat utilitzar els camins més populars i que més gent de Berga utilitza de forma més freqüent. En el treball es descriuen amb detall els radials i es fa referència als elements d'interès que s'hi troben.

El recorregut perimetral

Per facilitar l'explicació dels espais per on transcorre l'Anella Verda s'ha decidit dividir-la en 8 trams que, començant a la Creu de la Pinya, s'expliquen, en sentit horari, de manera detallada en el treball. Tot el recorregut de l'Anella Verda de Berga fa uns 23 quilòmetres.

Tram 1. Des de la Creu de la Pinya fins a l'església de Sant Bartomeu de la Vall dan (3,2 km).

Tram 2. Des de l'església de Sant Bartomeu fins al capdamunt del polígon industrial (2,7 km).

Tram 3. Des del capdamunt del polígon fins a la carretera de Sant Llorenç de Morunys (0,8 km).

Tram 4. Des de la carretera de Sant Llorenç fins a la Casa de Fumanya (2,0 km).

Tram 5. Des de la Casa de Fumanya fins a la Torre de la Petita (2,8 km).

Tram 6. Des de la Torre de la Petita fins al Pont de Pedret (3,3 km).

Tram de la Via del Carrilet

Tram 7. Des de Sant Quirze de Pedret fins Cal Rosal (4,8 km).

Tram 8. Des de Cal Rosal fins a la Creu de la Pinya (2,5 km).

En el treball de cadascun d'aquests trams s'ha fet una valoració de l'estat que presenten i s'han donat algunes idees de les actuacions que caldria fer-hi per a adequar-los mínimament en el cas que fos necessari.

Serra de Noet

Elements patrimonials d'interès

Molts són els elements patrimonials d'interès de tot tipus (arquitectònics, històrics, naturals...) que trobem dins d'aquest espai. Van des de l'església i el pont de Pedret a les Tines de Vilafelet, des de la Creu de la Pinya al Castell de Berga i la Torre de la Petita, des del jaciment de Ca l'Oliaire a la Bauma dels Ossos, des de les brolles mediterrànies dels vessants assolellats als humits boscos de ribera, des de l'antiga via del carrilet a la colònia tèxtil de Cal Rosal. Aquí en destaquem alguns però s'identifiquen i s'expliquen de manera més concreta en el treball.

Conclusions

De la realització d'aquest treball podem extreure'n que la ciutat de Berga té prou elements artístics, culturals, ambientals... en el seu terme municipal com per ser tinguts en compte a l'hora de planificar com volem que sigui la Berga del futur. El recorregut dissenyat no fa altra cosa que posar en relleu allò que ja existeix i que és feina d'aquells qui gestionen la ciutat donar-los el valor que es mereixen. Només, com en la majoria de les coses, cal la voluntat de fer-ho.